

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే

॥ ఏకచత్వారింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకచత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ సుగ్రీవస్య దుఃసాహసాద్ వారణం, లంకాయాశ్చతుర్షు ద్వారేషు
వానరసైనికానాం నియుక్తిః, శ్రీరామ దూతస్యాంగదస్య రావణభవనే
పరాక్రమో వానరాణామాక్రమణాద్ రక్షసాం భయం

అథ తస్మిన్ నిమిత్తాని దృష్ట్వా లక్ష్మణపూర్వజః |
సుగ్రీవం సంపరిష్వజ్య రామో వచనమబ్రవీత్ || 6.41.1 ||

అసమ్మత్త్య మయా సార్థం తదిదం సాహసం కృతం |
ఏవం సాహసయుక్తాని న కుర్వంతి జనేశ్వరాః || 6.41.2 ||

సంశయే స్థాప్య మాం చేదం బలం చేమం విభీషణం |
కష్టం కృతమిదం వీర సాహసం సాహసప్రియ || 6.41.3 ||

ఇదానీం మా కృథా వీర ఏవంవిధమరిందమ |
త్వయి కించిత్సమాపన్నే కిం కార్యం సీతయా మమ || 6.41.4 ||

భరతేన మహాబాహో లక్ష్మణేన యవీయసా |
శత్రుఘ్నేన చ శత్రుఘ్న స్వశరీరేణ వా పునః || 6.41.5 ||

త్వయి చానాగతే పూర్వమితి మే నిశ్చితా మతిః |
జానతశ్చాపి తే వీర్యం మహేంద్రవరుణోపమ || 6.41.6 ||

హత్వాహం రావణం యుద్ధే సపుత్రబలవాహనం |
అభిషిచ్య చ లంకాయాం విభీషణమథాపి చ || 6.41.7 ||

భరతే రాజ్యమారోప్య త్యక్త్యే దేహం మహాబల |
తమేవం వాదినం రామం సుగ్రీవః ప్రత్యభాషత || 6.41.8 ||

తవ భార్యాపహర్తారం దృష్ట్వా రాఘవ రావణం |
మర్షయామి కథం వీర జానన్ విక్రమమాత్మనః || 6.41.9 ||

ఇత్యేవం వాదినం వీరమభినంద్య చ రాఘవః |
లక్ష్మణం లక్ష్మీసంపన్నమిదం వచనమబ్రవీత్ || 6.41.10 ||

పరిగృహ్యోదకం శీతం వనాని ఫలవంతి చ |
బలౌఘం సంవిభజ్యేమం వ్యూహ్యా తిష్ఠామ లక్ష్మణ || 6.41.11 ||

లోకక్షయకరం భీమం భయం పశ్యామ్యుపస్థితం |
నిబర్హణం ప్రవీరాణామృక్షవానరరక్షసాం || 6.41.12 ||

వాతా హి పరుషం వాంతి కంపతే చ వసుంధరా |
పర్వతాగ్రాణి వేపంతే నదంతి ధరణీధరాః || 6.41.13 ||

మేఘాః క్రవ్యాదసంకాశాః పరుషాః పరుషస్వరాః |
క్రూరాః క్రూరం ప్రవర్షంతే మిశ్రం శోణితబిందుభిః || 6.41.14 ||

రక్షచందనసంకాశా సంధ్యా పరమదారుణా |
జ్వలచ్చ నిపతత్యేతదాదిత్యాదగ్నిమండలం || 6.41.15 ||

ఆదిత్యమభివాశ్యంతి జనయంతో మహాద్భయం |
దీనా దీనస్వరా ఘోరా అప్రశస్తా మృగద్విజాః || 6.41.16 ||

రజన్యామప్రకాశశ్చ సంతాపయతి చంద్రమాః |
కృష్ణరక్తాంశుపర్యంతో యథా లోకస్య సంక్షయే || 6.41.17 ||

హ్రాస్వో రూక్షోఽప్రశస్తశ్చ పరివేషః సులోహితః |
ఆదిత్యమండలే నీలం లక్ష్మ లక్ష్మణ దృశ్యతే || 6.41.18 ||

దృశ్యంతే న యథావచ్ఛ నక్షత్రాణ్యభివర్తతే |
యుగాంతమివ లోకస్య పశ్య లక్ష్మణ శంసతి || 6.41.19 ||

కాకాః శ్యేనాస్తథా గృధ్రా నీచైః పరిపతంతి చ |
శివాశ్చాప్యశుభా వాచః ప్రవదంతి మహాస్వనాః || 6.41.20 ||

శైలైః శూలైశ్చ ఖడ్గైశ్చ విముక్తైః కపిరాక్షసైః |
భవిష్యత్యావృతా భూమిర్మాంసశోణితకర్దమా || 6.41.21 ||

క్షీప్రమద్య దురాధర్షాం పురీం రావణపాలితాం |
అభియామ జవేనైవ సర్వతో హరిభిర్వృతాః || 6.41.22 ||

ఇత్యేవం తు వదన్ వీరో లక్ష్మణం లక్ష్మణాగ్రజః |
తస్మాదవతరచ్ఛీఘ్రం పర్వతాగ్రాన్మహాబలః || 6.41.23 ||

అవతీర్య తు ధర్మాత్మా తస్మాచ్చైలాత్ స రాఘవః |
పరైః పరమదుర్ధర్షం దదర్శ బలమాత్మనః || 6.41.24 ||

సన్నహ్య తు ససుగ్రీవః కపిరాజబలం మహాత్ |
కాలజ్ఞో రాఘవః కాలే సంయుగాయాభ్యచోదయత్ || 6.41.25 ||

తతః కాలే మహాబాహుర్బలేన మహతా వృతః |
ప్రస్థితః పురతో ధన్వీ లంకామభిముఖః పురీం || 6.41.26 ||

తం విభీషణసుగ్రీవౌ హనూమాంజాంబవాన్ నలః |
ఋక్షరాజస్తథా నీలో లక్ష్మణశ్చాన్వయుస్తదా || 6.41.27 ||

తతః పశ్చాత్ సుమహతీ పృతనర్క్షవనౌకసాం |
ప్రచ్ఛాద్య మహతీం భూమిమనుయాతి స్మ రాఘవం || 6.41.28 ||

శైలశృంగాణి శతశః ప్రవృద్ధాంశ్చ మహీరుహాన్ |
జగృహుః కుంజరప్రఖ్యా వానరాః పరవారణాః || 6.41.29 ||

తౌ త్వద్ద్వీర్ఘ్న కాలేన భ్రాతౌ రామలక్ష్మణౌ |
రావణస్య పురీం లంకామాసేదతురరిందమౌ || 6.41.30 ||

పతాకామాలినీం రమ్యాముద్యానవనశోభితాం |
చిత్రవప్రాం సుదుష్పాపాముచ్చైః ప్రాకారతోరణాం || 6.41.31 ||

తాం సురైరపి దుర్ధర్షాం రామవాక్యప్రచోదితాః |
యథానిదేశం సంపీడ్య న్యవిశంత వనౌకసః || 6.41.32 ||

లంకాయాస్తూత్తరద్వారం శైలశృంగమివోన్నతం |
రామః సహానుజో ధన్వీ జగోప చ రురోధ చ || 6.41.33 ||

లంకాముపనివిష్టస్తు రామో దశరథాత్మజః |
లక్ష్మణానుచరో వీరః పురీం రావణపాలితాం || 6.41.34 ||

ఉత్తరద్వారమాసాద్య యత్ర తిష్ఠతి రావణః |
నాన్యో రామాద్ధి తద్ ద్వారం సమర్థః పరిరక్షితుం || 6.41.35 ||

రావణాధిష్ఠితం భీమం వరుణేనేవ సాగరం |
సాయుధై రాక్షసైర్భీమైరభిగుప్తం సమంతతః || 6.41.36 ||

లఘూనాం త్రాసజననం పాతాలమివ దానవైః |
విన్యస్తాని చ యోధానాం బహూని వివిధాని చ || 6.41.37 ||

దదర్శాయుధజాలాని తద్దైవ కవచాని చ |
పూర్వం తు ద్వారమాసాద్య నీలో హరిచమూపతిః || 6.41.38 ||

అతిష్ఠత్ సహ మైందేన ద్వివిదేన చ వీర్యవాన్ |
అంగదో దక్షిణద్వారం జగ్రాహ సుమహాబలః || 6.41.39 ||

ఋషభేణ గవాక్షేణ గజేన గవయేన చ |
హనూమాన్ పశ్చిమద్వారం రరక్ష బలవాన్ కపిః || 6.41.40 ||

ప్రమాధిప్రఘసాభ్యాం చ వీరైరన్యైశ్చ సంగతః |
మధ్యమే చ స్వయం గుల్మే సుగ్రీవః సమతిష్ఠత || 6.41.41 ||

సహ సర్వైర్హరిశ్రేష్ఠైః సుపర్ణపవనోపమైః |
వానరాణాం తు షట్త్రింశతోఽట్యః ప్రఖ్యాతయాథపాః || 6.41.42 ||

నిపీడ్యోపనివిష్టాశ్చ సుగ్రీవో యత్ర వానరః |
శాసనేన తు రామస్య లక్ష్మణః సవిభీషణః || 6.41.43 ||

ద్వారే ద్వారే హరీణాం తు కోటిం కోటీర్యవేశయత్ |
పశ్చిమేన తు రామస్య సుషేణః సహజాంబవాన్ || 6.41.44 ||

అదూరాన్మధ్యమే గుల్మే తస్థౌ బహుబలానుగః |
తే తు వానరశార్దూలాః శార్దూలా ఇవ దంష్ట్రీణః |
గృహీత్వా ద్రుమశైలాగ్రాన్ హృష్టా యుద్ధాయ తస్థిరే || 6.41.45 ||

సర్వే వికృతలాంగూలాః సర్వే దంష్ట్రానఖాయుధాః |
సర్వే వికృతచిత్రాంగాః సర్వే చ వికృతాననాః || 6.41.46 ||

దశనాగబలాః కేచిత్ కేచిద్ దశగుణోత్తరాః |
కేచిన్నాగసహస్రస్య బభూవుస్తుల్యవిక్రమాః || 6.41.47 ||

సంతి చౌఘబలాః కేచిత్ కేచిచ్ఛతగుణోత్తరాః |
అప్రమేయబలాశ్చాన్యే తత్రాసన్ హరియాథపాః || 6.41.48 ||

అద్భుతశ్చ విచిత్రశ్చ తేషామాసీత్ సమాగమః |
తత్ర వానరసైన్యానాం శలభానామివోద్ధమః || 6.41.49 ||

పరిపూర్ణమివాకాశం సంపూర్ణేవ చ మేదినీ |
లంకాముపనివిష్టైశ్చ సంపతద్భిశ్చ వానరైః || 6.41.50 ||

శతం శతసహస్రాణాం పృతనర్క్షవనౌకసాం |
లంకాద్వారాణ్యుపాజగ్మురన్యే యోద్ధం సమంతతః || 6.41.51 ||

ఆవృతః స గిరిః సర్వైస్తైః సమంతాత్ ప్లవంగమైః |
అయుతానాం సహస్రం చ పురీం తామభ్యవర్తత || 6.41.52 ||

వానరైర్బలవద్భిశ్చ బభూవ ద్రుమపాణిభిః |
సర్వతః సంవృతా లంకా దుష్ప్రవేశాపి వాయునా || 6.41.53 ||

రాక్షసా విస్మయం జగ్ముః సహసాభినిపీడితాః |
వానరైర్మేఘసంకాశైః శక్రతుల్యపరాక్రమైః || 6.41.54 ||

మహాంచబ్ధోఽభవత్ తత్ర బలౌఘస్యాభివర్తతః |
సాగరస్యేవ భిన్నస్య యథా స్యాత్ సలిలస్వనః || 6.41.55 ||

తేన శబ్దేన మహతా సప్రాకారా సతోరణా |
లంకా ప్రచలితా సర్వా సశైలవనకాననా || 6.41.56 ||

రామలక్ష్మణగుప్తా సా సుగ్రీవేణ చ వాహినీ |
బభూవ దుర్ధర్షతరా సర్వైరపి సురాసురైః || 6.41.57 ||

రాఘవః సన్నివేశ్యైవం స్వస్వైన్యం రక్షసాం వధే |
సమ్మంత్య మంత్రిభిః సార్థం నిశ్చిత్య చ పునః పునః || 6.41.58 ||

ఆనంతర్యమభిప్రేప్పుః క్రమయోగార్థతత్త్వవితీ |
విభీషణస్యానుమతే రాజధర్మమనుస్మరన్ || 6.41.59 ||

అంగదం వాలితనయం సమాహుయేదమబ్రవీత్ |
గత్వా సౌమ్య దశగ్రీవం బ్రూహి మద్వచనాత్ కపే || 6.41.60 ||

లంఘయిత్వా పురీం లంకాం భయం త్యక్త్వా గతవ్యథః |
భ్రష్టశ్రీకం గతైశ్వర్యం ముమూర్షానష్టచేతనం || 6.41.61 ||

ఋషీణాం దేవతానాం చ గంధర్వాస్సరసాం తథా |
నాగానామథ యక్షాణాం రాజ్ఞాం చ రజనీచర || 6.41.62 ||

యచ్ఛ పాపం కృతం మోహాదవలిప్తేన రాక్షస |
నూనం తే విగతో దర్పః స్వయంభూవరదానజః |
తస్య పాపస్య సంప్రాప్తా వ్యష్టిరద్య దురాసదా || 6.41.63 ||

యస్య దండధరస్తేఽహం దారాహరణకర్మితః |
దండం ధారయమాణస్తు లంకాద్వారే వ్యవస్థితః || 6.41.64 ||

పదవీం దేవతానాం చ మహర్షీణాం చ రాక్షస |
రాజర్షీణాం చ సర్వేషాం గమిష్యసి యుధి స్థిరః || 6.41.65 ||

బలేన యేన వై సీతాం మాయయా రాక్షసాధమ |
మామతిక్రమయిత్వా త్వం హృతవాంస్తన్నిదర్మయ || 6.41.66 ||

అరాక్షసమిమం లోకం కర్తాస్మి నిశితైః శరైః |
న చేచ్ఛరణమభ్యేషి తామాదాయ తు మైథిలీం || 6.41.67 ||

ధర్మాత్మా రాక్షసశ్రేష్ఠః సంప్రాప్తోఽయం విభీషణః |
లంకైశ్వర్యమిదం శ్రీమాన్ ధ్రువం ప్రాప్నోత్యకంటకం || 6.41.68 ||

నహి రాజ్యమధర్మేణ భోక్తుం క్షణమపి త్వయా |
శక్యం మూర్ఖసహాయేన పాపేనావిదితాత్మనా || 6.41.69 ||

యుధ్యస్వ మా ధృతిం కృత్వా శౌర్యమాలంబ్య రాక్షస |
మచ్ఛరైస్త్యం రణే శాంతస్తతః పూతో భవిష్యసి || 6.41.70 ||

యద్యావిశసి లోకాంస్త్రీన్ పక్షీభూతో నిశాచర |
మమ చక్షుఃపథం ప్రాప్య న జీవన్ ప్రతియాస్యసి || 6.41.71 ||

బ్రవీమి త్వాం హితం వాక్యం క్రియతామౌర్ధ్వదేహికం |
సుదృష్టా క్రియతాం లంకా జీవితం తే మయి స్థితం || 6.41.72 ||

ఇత్యుక్తః స తు తారేయో రామేణాక్లిష్టకర్మణా |
జగామాకాశమావిశ్య మూర్తిమానివ హవ్యవాట్ || 6.41.73 ||

సోఽతిపత్య ముహూర్తేన శ్రీమాన్ రావణమందిరం |
దదర్శాసీనమవ్యగ్రం రావణం సచివైః సహ || 6.41.74 ||

తతస్తస్యావిదూరేణ నిపత్య హరిపుంగవః |
దీప్తాగ్నిసదృశస్తస్థావంగదః కనకాంగదః || 6.41.75 ||

తద్ రామవచనం సర్వమన్యూనాధికముత్తమం |
సామాత్యం శ్రావయామాస నివేద్యాత్మానమాత్మనా || 6.41.76 ||

దూతోఽహం కోసలేంద్రస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః |
వాలిపుత్రోఽంగదో నామ యది తే శ్రోత్రమాగతః || 6.41.77 ||

ఆహ త్వాం రాఘవో రామః కౌసల్యానందవర్ధనః |
నిష్పత్య ప్రతియుధ్యస్వ నృశంస పురుషో భవ || 6.41.78 ||

హంతాస్మి త్వాం సహమాత్యం సపుత్రజ్ఞాతిబాంధవం |
నిరుద్విగ్నాస్తయో లోకా భవిష్యంతి హతే త్వయి || 6.41.79 ||

దేవదానవయక్షాణాం గంధర్వోరగరక్షసాం |
శత్రుమద్యోద్ధరిష్యామి త్వామృషీణాం చ కంటకం || 6.41.80 ||

విభీషణస్య చైశ్వర్యం భవిష్యతి హతే త్వయి |
న చేత్ సత్యత్య వైదేహీం ప్రణిపత్య ప్రదాస్యసి || 6.41.81 ||

ఇత్యేవం పరుషం వాక్యం బ్రువాణే హరిపుంగవే |
అమర్షవశమాపన్నో నిశాచరగణేశ్వరః || 6.41.82 ||

తతః స రోషమాపన్నః శశాస సచివాంస్తదా |
గృహ్యాతామితి దుర్మేధా వధ్యతామితి చాసకృత్ || 6.41.83 ||

రావణస్య వచః శ్రుత్వా దీప్తాగ్నిమివ తేజసా |
జగృహుస్తం తతో ఘోరాశ్చత్వారో రజనీచరాః || 6.41.84 ||

గ్రాహయామాస తారేయః స్వయమాత్మానమాత్మవాన్ |
బలం దర్శయితుం వీరో యాతుధానగణే తదా || 6.41.85 ||

స తాన్ బాపలద్వయాసక్తానాదాయ పతగానివ |
ప్రాసాదం శైలసంకాశముత్పపాతాంగదస్తదా || 6.41.86 ||

తస్యోత్పతనవేగేన నిర్ఘాతాస్తత్ర రాక్షసాః |
భూమౌ నిపతితాః సర్వే రాక్షసేంద్రస్య పశ్యతః || 6.41.87 ||

తతః ప్రాసాదశిఖరం శైలశృంగమివోన్నతం |
చక్రామ రాక్షసేంద్రస్య వాలిపుత్రః ప్రతాపవాన్ || 6.41.88 ||

పఫాల చ తదాక్రాంతం దశగ్రీవస్య పశ్యతః |
పురా హిమవతః శృంగం వజ్రేణేవ విదారితం || 6.41.89 ||

భంక్త్వా ప్రాసాదశిఖరం నామ విశ్రావ్య చాత్మనః |
వినద్య సుమహానాదముత్పపాత విహాయసా || 6.41.90 ||

వ్యథయన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్ హర్షయంశ్చాపి వానరాన్ |
స వానరాణాం మధ్యే తు రామపార్శ్వముపాగతః || 6.41.91 ||

రావణస్తు పరం చక్రే క్రోధం ప్రాసాదధర్షణాత్ |
వినాశం చాత్మనః పశ్యన్ నిఃశ్వాసపరమోఽభవత్ || 6.41.92 ||

రామస్తు బహుభిర్వృష్టైర్విదద్భిః ప్లవంగమైః |
వృతో రిపువధాకాంక్షీ యుద్ధాయైవాభ్యవర్తత || 6.41.93 ||

సుషేణస్తు మహావీర్యో గిరికూటోపమో హరిః |
బహుభిః సంవృతస్తత్ర వానరైః కామరూపిభిః || 6.41.94 ||

స తు ద్వారాణి సంయమ్య సుగ్రీవవచనాత్ కపిః |
పర్యక్రామత దుర్ధరో నక్షత్రాణీవ చంద్రమాః || 6.41.95 ||

తేషామక్షౌహిణీశతం సమవేక్ష్య వనౌకసాం |
లంకాముపనివిష్టానాం సాగరం చాభివర్తతాం || 6.41.96 ||

రాక్షసా విస్మయం జగ్ముస్తాసం జగ్ముస్తథాపరే |
అపరే సమరే హర్షాద్ధర్షమేవోపపేదిరే || 6.41.97 ||

కృత్స్నం హి కపిభిర్వ్యాప్తం ప్రాకారపరిఖాంతరం |
దదృశూ రాక్షసా దీనాః ప్రాకారం వానరీకృతం |
హాహాకారమకుర్వంత రాక్షసా భయమాగతాః || 6.41.98 ||

తస్మిన్ మహాభీషణకే ప్రవృత్తే
కోలాహలే రాక్షసరాజయోధాః |
ప్రగృహ్య రక్షాంసి మహాయుధాని
యుగాంతవాతా ఇవ సంవిచేరుః || 6.41.99 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ఏకచత్వారింశః సర్గః ||